

Kitap: SAVAŞ BULMACASI, YENİDEN

Kitap Tanıtım Yazısı: Akın SAĞIROĞLU*

John A. VASQUEZ, *Savaş Bulmacası, Yeniden*, Çev. Haluk Özdemir, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul 2015, 468 sayfa, ISBN: 978-605-64199-3-5.

Savaş olgusu, Uluslararası İlişikler disiplini açısından ontolojik öncelikler bağlamında temel kavramlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, kavram, Uluslararası İlişikilerde teorik tartışmalara yoğun olarak konu edilmektedir. Eser değerlendirilmesi yapılacak olan yazar Vasquez de, bu çalışmasında savaş konusuna odaklanmaktadır. Yazarın diğer ilgi alanları Uluslararası İlişikiler Teorileri, Savaş ve Çatışma kavramları, Barış Araştırmaları, Kriz Diplomasisi, Dış Politikada Karar Verme Süreçleri ve Devletlerarası Askeri Anlaşmazlıklardır. Vasquez, 1967 yılında Baston Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi eğitimini başlamış, Master ve Doktora derecelerini Syracuse Üniversitesi'nden alarak 1974 yılında tamamlamıştır. İllinois Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü'nde profesör olarak çalışmaktadır.

Kitapta yazar, öncelikle, savaş kavramına ilişkin tanım sorunu, savaşın türleri, tipolojik kavramsallaştırma, güç siyasetinin savaşa ilişkin tanımlayıcı ve belirleyici işlevselliğini titizlikle ele alınmaktadır. Savaş kavramı, insan temelinde (*örüntü*) tekrar eden bir olgu olarak irdelenmektedir. Çalışmada, tek bir savaşa odaklanmak yerine savaş olgusunun ardışık ve birbirini takip eden olaylarla nitelenmesinin mümkün olup olmadığının cevabı aranmaktadır. Ayrıca, davranışların ardışık ve birbirini takip eden olaylar vasıtasıyla incelenmesi, küresel sistemdeki savaş ve barış dinamiklerini ortaya çıkarılmasında katkısı olacağı kanaatinde. Yazar, modern küresel sistemde toprak uzlaşmazlıklarını çözmeye çalışırken güç politikası yöntemleri kullanılırsa, eşitler arasında savaşın mümkün olacağı sonucuna varmaktadır. Ek olarak, uzlaşmazlıkları kısmen de olsa, küresel siyasal sisteme bağlamaktadır. Böylece, savaşı bir dizi koşulun *ürettiği* bir şey olmaktan çıkarmaktadır. Savaşı, belirli eylemlere girişildiğinde artan bir olasılık olarak sınırlamaktadır.

* Öğr. Gör., Adıyaman Üniversitesi, Besni MYO, asagioglu@adiyaman.edu.tr

Kitabın ikinci bölümünde; tarih, kültürel farklılıklar, gerçeğe dair inanç ve sosyal inşaların önemi vurgulanmaktadır. Realist paradigmanın bilimsel araştırmaya rehberlik etme konusunda yetersiz kaldığına inanmakta ve bu bağlamda *güç* kavramının yetersiz ve çarpıtılmış olduğunu ifade etmektedir. Tercih edilmiş kavramlar yeniden yorumlanmaktadır. *Ülkesellik* kavramının, insanları ülkelerine yönelik tehditler konusunda hassaslaştırdığı, ancak savaşa gidip gitmeyeceklerini belirleyen temel faktörün, bu sorunlara yaklaşım biçimleri olduğu vurgulanmaktadır. Vasquez ayrıca, kavramsallaştırmaya odaklanmakta ve savaş kurumunu tanımlamaya ve oluşturuca bir işlevle kurumsal tanımlar üretmeye çabalamaktadır. Belirli soruları gündemden uzak tutarak ve/veya siyasal kararlar konusunda bağlayıcı alternatif yöntemler oluşturarak barışa ulaşılabileceğini düşünmektedir. Savaşın tarihte toplumlar örgütlendikçe ortaya çıkan bir uygulama olduğu iddiasındadır. Eşitler arasındaki savaşları *rekabet savaşları*, eşit olmayanlar arasındaki savaşları da *eşitsizlik* savaşları olarak adlandırmaktadır. Savaşlar, özeld e eşitsizlik savaşları, başarısızlıkların bir sonucu olarak çıkmaktadır. Çalışma, rekabet savaşlarına dair bir açıklama ortaya koymaya odaklanmaktadır. Amaçlar bakımından savaşlar; *sınırlı* ve *topyeküin* olarak sınıflandırılmaktadır. Savaşları açıklayan realist paradigmanın hatalı açıklama yaptığını düşünmektedir. Rekabet savaşları ülke içi-ön koşullar açısından sınıflandırılmaktadır. İç siyasal aktörlerin sınıflandırılmasında *sert tutum/yumuşak tutum* yaklaşımı tercih edilmektedir. Savaşlar teorik açıdan sosyal bir icat olarak değerlendirilirken, geliş i güzel bir şiddet olmayıp kurumsallaşmış yapıda olduğu ifade edilmektedir. Küresel sistem, soruna bağlanması açısından kurallar ve mekanizmalar sunmamaktadır. Bu bağlamda siyasal aktörler tek-teraf lı eylemlerine güvenmek zorundadır.

Kitap, sadece zamansal ve mekânsal açıklamaların dışında sistemik açıklamaların yapılmasını kolaylaştırmak noktasında savaş kavramını kullanmaktadır. *Ülkesellik* kavramı, insanları ülkelerine yönelik tehditler bakımından davranışların mantıklı bir gerekçeye yaklaştırılması için kullanılmaktadır. Güç siyaseti politikalarına başvurmamak savaş olasılığını artırdığı belirtilmekte ve savaşlardan sorumlu olarak iki başlık ön plana çıkarılmaktadır: *ülkesel bitişiklik* ve *ittifaklar*. Öne çıkan önemli vurgu asgari/temel çıkarlardaki uyumsuzluktur. Ancak, kitapta birey analiz düzeyleri bakımından devletleri savaşa götüren içsel koşullar olan yönetici elit ve lider kadrolarının yerleştiği konum açıklanmaya muhtaçtır. Bu durum savaşa nedensellik açısından bakıldığında sert ve yumuşak tutum bakımından değerlendirilmektedir. Ancak bu noktada yönetici *elitin* ve tüm verilerin mekanik bir şekilde tanıma sıkıştırılması ve tek boyutlu bir bakış açısı sosyolojik yaklaşımın eksikliğini olarak değerlendirilebilir.

Dünya savaşlarına dair realist paradigmadan yol çıkarak *olumsuzlama* perspektifi geliştirilmiş ve öne sürülen varsayımlarda tutucu bir biçimde yanlışıama yöntemi benimsenmiştir. Ayrıca, radikal bir tümevarımcılık tercih edilmektedir. Yöntemsel olarak belirli bir öneriyi getirip kavramları operasyonelleştiren, verileri toplayan ve öneriyi yeterince test eden pozitivist yaklaşım benimsenmemiştir. Savaş öncesine dair bütün kanıtların, bazı disiplinlerde meta-analiz olarak vurgulanan özsel bir değerlendirmesini yapmaktadır. İstatiksel olarak bağlı setler çeşitli unsurlar açısından betimlenmektedir. Ancak, örneklem sayısının yeterli olmama olasılığı mantıksal genellemelerin yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Son tahlilde, tüm veriler biriktirilip yorumlanabilecek safhada ele alınmakta ve Uluslararası İlişkilere ciddi katkısı olan davranışsalci yaklaşımla değerlendirilmektedir. Çalışmanın oluşumunda temel kavramlar olan savaş ve devletin konumundan yola çıkılmaktadır. Bu bağlamda amacı, tümevarım yönteminin kullanılması ve sonuçlarının görülmesini sağlamak, dönemin mevcut bulgularını sentezlemektir. Kitapta, *Savaş*

Korelasyonları Projesi sık sık referans gösterilmektedir. Tüm tanım çabaları, veri niteliği açısından değil, davranışsalçı açıdan kurgulanmaktadır. Savaşlara neden olarak temelde toprak uyumsuzlukları gösterilse de bu noktada güç kavramının *araçsal* bir çözüm ürettiği belirtilmektedir. Sayısal nitelikli kategorilerin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Kitapta, tüm değişkenler sayısal olmayan niteliklerden arındırılmaktadır. İnsani düşünceler, davranışlardan bağımsız sadece eylem ve hareket alanı olarak aktarılmaktadır. İnsanları davranışsal olarak mekanik bir literatür ile açıklarken toprak ve ülke konusundaki hassasiyetler sürekli değil, bir alan kontrolü olarak verilmektedir. Bu husus, ideolojik bakış açılarını, ulusal egemenlik anlayışını ve toplumsal yapıları dışarıda bırakmaktadır. Toprak ise, analizde savaşların temel nedeni olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda kitap, Soğuk Savaş ve sıcak çatışmasız dönemi açıklamak için yetersiz kalmaktadır. Özellikle ideolojik kamplaşma, kutuplaşma kavramıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Operasyonel tanımların yapılması noktasında ilişkiselliğin oluşturulması ve korelasyonel mantıkla verilerin değerlendirilmesi yaklaşımı açık şekilde görölmektedir. İnsan davranışlarının sistemli bir veri seti haline getirilmesi, en azından davranışsal açıdan tanımlanmaya çalışılması önemli bir katkıdır. Veri setlerini oluşturmak tanımlayıcı olmakla birlikte tümevarımsaldır. Kitabın, savaş kavramını tanımlamaya ve anlamaya yönelik olarak farklı perspektifler sunması, bilimselliği güçlendirme motivasyonu ve bilimsellik kaygısı dikkate değerdir. Kitap son yirmi beş yılda üretilen çok sayıda empirik bulguyu teorik temel olarak kullanmakta ve bir araya getirmektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışıkında araştırmaya konu olan kitap, Uluslararası İlişkiler alanında çalışan ve araştırma yapan ilgililer için temel kaynak niteliğindedir. Özellikle Uluslararası İlişkiler'in Türkçe yazınına kazandırılmış bu eser, alana ilişkin temel tartışmalara kavramsal boyut kazandırabilecek çok önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır.